

Teresa Janicka-Panek
Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli
w Skierniewicach

**RECENZJA: I.A. ZIAZIUN (RED.), *MISTRZOSTWO
PEDAGOGICZNE*. TŁUM. L. ZIAZIUN, F. SZLOSEK.
ITE, WARSZAWA–RADOM 2005, SS. 252**

Do zestawu znaczącej literatury pedagogicznej wydanej w 2005 roku mogą Czytelnicy – pedagodzy, nauczyciele, wychowawcy, kandydaci na nauczycieli – wpisać książkę *Mistrzostwo pedagogiczne*, wydaną pod redakcją I.A. Ziaziuna. Publikacja ukazała się w monograficznej serii „Biblioteka Pedagogiki Pracy”.

„To zaszczytne, ale i trudne zadanie rekomendować polskim pedagogom dzieło pedagogów ukraińskich. Znajomość bowiem pedagogiki ukraińskiej jest w Polsce niewielka i należałoby raczej mówić o nieznajomości. Stąd tylko krok do niedoceny myśli pedagogicznej Ukrainy, mimo okresu, w którym dzieła Makarenki należały niejako do obowiązkowej literatury pedagogicznej. Obecnie zyskujemy nowe dzieło, trafiające swoim tytułem w centrum problematyki wychowania i nauczania, rozważanej ze stanowiska przygotowania, rozwoju i kompetencji nauczyciela” pisze w „Słowie wstępnym” T. Nowacki. Ponadto dodaje, że „mistrzostwo pedagogiczne to nazwa problematyki zasadniczej dla rozważania czynności nauczyciela i jej wyników”. To pozwala zaliczyć pracę I.A. Ziaziuna, I.W. Kramuszczenki, I.P. Kriwonosa, O.G. Samieszczenko, W.A. Semiczenko, N.M. Tarasewicza do kanonu pedeutologii i teorii wychowywania.

Problematyka dzieła dotyczy zarówno pedeutologii, jak i pedagogiki; a w szczególności umiejętności i sposobów pracy nauczyciela. Autorzy opisują cztery poziomy mistrzostwa pedagogicznego: elementarny, podstawowy, doskonały i twórczy. „Wędrowanie” nauczyciela przez te poziomy to zdobywanie dojrzałości zawodowej, budowanie warsztatu pracy, osiąganie mistrzostwa pedagogicznego na poziomie twórczości i kreatywności zawodowej.

Recenzowana pozycja składa się z dwu części: teoretycznej i praktycznej: cz. I. *Teoretyczne podstawy mistrzostwa pedagogicznego*, cz. II. *Wybrane przykłady kształtowania mistrzostwa pedagogicznego podczas zajęć laboratoryjno-praktycznych*.

Analizując pojęcie mistrzostwa pedagogicznego, Autorzy określają jego składniki, takie jak: sytuacja pedagogiczna, zadanie pedagogiczne, technika pe-

dagogiczna, język nauczyciela, nastawienie humanistyczne, zawodowe kompetencje i zdolności do działalności pedagogicznej.

Kryteria mistrzostwa pedagogicznego – to celowość (zgodnie z określonym nastawieniem), efektywność (wobec rezultatów), dialogowość (charakter stosunków z uczniami), optymalność (w wyborze środków), twórczość (zgodnie z treścią działalności).

Autorzy podkreślają, że budowanie (po mistrzowsku) warsztatu pracy nie jest działalnością łatwą. Nowatorstwo systemów, które proponują utalentowani nauczyciele, często natrafia na opór ustalonych poglądów, procedur i zachowań konformistycznych.

Bardzo istotne w optyce widzenia mistrzostwa nauczyciela są zagadnienia języka i umiejętności komunikacyjnych, stąd porównanie działalności nauczyciela do pracy aktora teatralnego. Czynności nauczyciela są sztuką. Te poglądy pedagogiczne zostały zilustrowane cytatami i odwołaniami do nowatorskich teoretyków i praktyków teatru: Stanisławskiego i Meyerholda (pedagogika teatralna).

Cechą charakterystyczną części teoretycznej jest odwoływanie się do wielu klasycznych już prac autorów ukraińskich i autorów z kręgu kultury języka rosyjskiego. Wśród przytaczanych autorów są między innymi Babanski, Franko, Leontiew, Makarenko, Rubinsztein, Suchomliński i Uszynski. Prace tych autorów należą do dawnego kanonu lektur pedagogicznych. W książce podjęto próbę reinterpretacji tekstów wspomnianych autorów, co można uznać za próbę poszukiwania nowej tożsamości pedagogiki w aktualnych odczytaniach i analizach. Interesujące może być dalsze śledzenie ewolucji ukraińskiej myśli pedagogicznej.

Jak twierdzi w przedmowie T. Lewowicki, „na szczególne podkreślenie zasługuje w tej pracy spójne, udane połączenie partii teoretycznych i wskazówek praktycznych. Głosząc poglądy o znaczącej roli nauczyciela oraz potrzebie i możliwościach kształtowania osobowości nauczycieli, o obowiązku sprzyjania w dochodzeniu do mistrzostwa, Autorzy nie stronią od odpowiedzi na pytania, jak przygotowywać do ról zawodowych, jak zwiększać szansę na uzyskanie mistrzostwa. Konsekwentnie, w zgodzie z formułowanymi poglądami, podają liczne przykłady zabiegów praktycznych, ćwiczeń, rozmaitych zajęć służących opanowaniu umiejętności zawodowych i przybliżających do mistrzostwa”.

Na Ukrainie w uczelniach pedagogicznych nauczany jest przedmiot „mistrzostwo pedagogiczne”. W książce, w drugiej części, zaprezentowano osiem ćwiczeń wybranych z trzydziestu, pomagających kształtować sprawności nauczycielskie. Warto zwrócić uwagę na konspekty zajęć oparte na metodyce ukraińskiej. Ich poznanie przybliży Czytelnikowi, czym jest obcowanie pedagogiczne (nauczyciela z uczniem) i dialogowa relacja oraz jakie znaczenie ma studiowanie doświadczeń wybitnych nauczycieli.

Warto także przeczytać pouczające opowiadania Suchomlińskiego czy Pautowskiego, które są wykorzystywane w pracy pedagogicznej ze studentami, a które są uzupełnieniem wiedzy o historii Ukrainy i pozwalają lepiej zrozumieć ukraińską myśl pedagogiczną, poznać biografię Tarasa Szewczenki. I ja znalazłam w tym tekście interesujące pytanie i odpowiedź: „A czy wiecie, dlaczego w niebie tak jasno świecą gwiazdy? Bo matki, nie dosypiając w nocy, oddały im blask swoich oczu”. Tekst nabiera więc charakteru rozprawy o umiejętnościach wychowawczych nauczyciela, ale zawiera też sporo elementów dydaktycznych i wychowawczych. Nie tracą na znaczeniu podstawowe, klasyczne funkcje zawodu nauczyciela.

Autorzy dostrzegają i wyraźnie akcentują potrzebę podmiotowego traktowania uczniów i wychowanków, respektowania ich potrzeb możliwości i pragnień. Czytelnik zauważy w tekście jednoznaczne odwołania do koncepcji humanistycznych (C. Rogersa), koncepcji podmiotowości w edukacji. „Zmieniają się warunki i środki wychowania, lecz bez zmian pozostaje najważniejsze zadanie nauczyciela: nauczyć człowieka być człowiekiem” – twierdzą autorzy.

Do rąk polskich Czytelników oddano książkę niezwykle charakterystyczną i oryginalną. Jej treść znakomicie oddaje punkt widzenia ukraińskich pedagogów i psychologów na istotę zawodu nauczycielskiego, jego rolę w procesie kształcenia i wychowania, a także jego funkcję i główne zadania, jakie winien realizować we współpracy ze swoimi uczniami – podsumowuje redaktor polskiego wydania, F. Szlosek.

Polskie wydanie *Mistrzostwa pedagogicznego* jest trzecim wydaniem tego dzieła. Pierwsze ukazało się w 1997 roku, natomiast drugie na przełomie 2004/2005 roku. Każde z nich jest dostosowane do programu przedmiotu „mistrzostwo pedagogiczne”, realizowanego w pedagogicznych uczelniach ukraińskich na kierunkach nauczycielskich. Dlatego recenzowana pozycja spełnia również funkcję podręcznika akademickiego, ale jest to także swoisty traktat filozoficzny o miejscu i roli nauczyciela w społeczeństwie, o sposobach przygotowania go do tego ważnego społecznie zawodu.

Autorami tekstów składających się na *publikację Mistrzostwo pedagogiczne* są znani i uznani na Ukrainie pedagodzy. Redaktorem całości jest prof. dr hab. Iwan A. Ziaziun – długoletni (1973–1988) rektor Uniwersytetu Pedagogicznego w Połtawie, pierwszy minister oświaty w niepodległej Ukrainie (1991–1992), a od roku 1994 dyrektor Instytutu Pedagogiki i Psychologii Oświaty Zawodowej w Kijowie. Współautorami są: prof. dr hab. N.M. Tarasewicz – prorektor Instytutu Podwyższania Kwalifikacji Kadr Pedagogicznych Ukrainy, prof. dr hab. L.W. Kramuszczenko – kierownik Katedry Mistrzostwa Pedagogicznego na Uniwersytecie Pedagogicznym w Połtawie oraz profesoria w tejże Katedrze – I.F. Kriwonos; O.G. Samieszczenko i W.A. Semiczenko.

Zespół autorski tego zbioru ma spory udział w kształtowaniu i promowaniu rozwiązań praktycznych w zakresie kształcenia nauczycieli na Ukrainie.

Mistrzostwo pedagogiczne to książka, którą można z powodzeniem rekomendować pedeutologom/osobom zajmującym się tworzeniem zarówno podstaw teoretycznych zawodu nauczycielskiego, jak i samym nauczycielom; w tym nauczycielom akademickim i kandydatom do zawodu nauczycielskiego. Książka ta może spełnić pozytywną rolę w doradztwie zawodowym, wskazując kandydatom na delikatny nerw zawodu, polegający na nieustannym dokształcaniu i doskonaleniu się wewnętrznym – zaznacza T. Nowacki. I dodaje – „powinna też znaleźć się na liście lektur w uczelniach pedagogicznych”.

Lektura recenzowanej książki zmienia spojrzenie polskiego Czytelnika-nauczyciela na dorobek pedagogiki ukraińskiej; przypomina o nim i sprawia, że znane dawniej teorie (i ich autorzy) zostaną przywrócone do kanonu literatury pedagogicznej.

BG AJD

273309